

[https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2\(2\)-61](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-304-2(2)-61)

УДК 332.146:330.322

Руслан БОЙКО

Львівський торговельно-економічний університет

<https://orcid.org/0000-0002-4044-0217>

e-mail: rboy@ukr.net

УЗАГАЛЬНЕННЯ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД МЕТИ ТА МЕХАНІЗМІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ РІВНІ

У статті досліджуються питання формування та реалізації державної інвестиційної політики на регіональному рівні. На таких засадах метою дослідження визначено обґрунтування концепційних характеристик інвестиційної політики розвитку регіонального економічного комплексу. Уточнено сутність поняття регіональної інвестиційної політики. Визначено стратегічні завдання, цільові орієнтири та пріоритети регіональної інвестиційної політики. Вказано на провідні форми й методи регіональної інвестиційної політики. Узагальнено систему механізмів та інструментів регіональної інвестиційної політики.

Ключові слова: регіональний розвиток, регіональна економіка, інвестиції, інвестиційна політика, пріоритети, форми, методи, механізми, інструменти, засоби.

Ruslan BOIKO

Lviv University of Trade and Economics

GENERALIZATION OF THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF GOALS AND MECHANISMS OF INVESTMENT POLICY AT THE REGIONAL LEVEL

The article examines issues of formation and implementation of state investment policy at the regional level. Based on these principles, the purpose of the study is to substantiate the conceptual characteristics of the investment policy for the development of the regional economic complex. The essence of the concept of regional investment policy has been specified. Strategic tasks, target orientations and priorities of the regional investment policy have been determined. The leading forms and methods of regional investment policy are indicated. The system of mechanisms and instruments of regional investment policy is summarized.

Using the method of theoretical generalization, it was established that investment policy is one of the leading components of state economic policy, which involves the formation and application of a system of methods, forms, mechanisms and measures of state influence on the investment environment, intensity, volumes and structural characteristics of investments, conditions and the flow of investment processes with the aim of a systemic integrated approach to the reconstruction of the economy at the stage of post-war reconstruction.

The combination of forms and methods of investment policy largely determines its strategic orientation, including the construction of a system of mechanisms, tools and means, which, in turn, are not constant, but vary depending on the state of economic development, business climate, financial and resource opportunities on all levels of management. Taking into account regional specifics, the combination of mechanisms used within the investment policy is formed according to the following vectors: (1) complex, (2) functional, (3) partial.

Keywords: regional development, regional economy, investments, investment policy, priorities, forms, methods, mechanisms, tools, means.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Ефективна інвестиційна політика дозволяє не тільки сформувати належних обсягів і прийнятної доступності один зі провідних факторів виробництва – капітал, але й досягти під час його акумулювання, розподілу, раціонального й ефективного використання низки системних макроекономічних ефектів, включно зі структурними змінами та інституційними реформами.

Звідси високий рівень актуальності завдання узагальнення та подальшого розвитку теоретико-методичних засад в сфері пріоритетів, форм, методів та механізмів державної інвестиційної політики, особливо на мезорівні системної ієрархії управління економікою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Загальні аспекти та засади інвестиційної політики держави / регіону достатньо комплексно розкриті в публікаціях таких науковців, як Барановський О. І., Бойчук Р. П., Вакалок В. А., Васильців Т. Г., Власюк О. С., Вовчак О. Д., Дацій Н. В., Жаліло Я. А., Заблодська І. В., Кудрявцева В. В., Ладонько Л. С., Лупак Р. Л., Мітал О. Г., Мокій А. І., Орлова Н. С., Панков М. М., Романова Т. В., Саїнчук Н. В., Семенчук Д. В., Слюсарчук О. П., Тінтулов Ю. В., Черничко Т. В., Чуб А., Шевченко Н. І.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується стаття

Невирішеною частиною проблематики теоретико-методичних і прикладних засад дослідження управління інвестиційною політикою на регіональному рівні залишається, по-перше, врахування сучасних

умов розвитку зовнішнього середовища, а, по-друге, розуміння специфіки управління функціонуванням та розвитком інвестиційної діяльності безпосередньо на регіональному рівні.

Формулювання цілей.

Метою статті є узагальнення теоретико-методичних засад мети та механізмів інвестиційної політики на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу.

Виходячи з визначених цільових орієнтирів реалізації інвестиційної політики, видається доцільним вести мову про наступні стратегічні пріоритети державного стратегування та регулювання в цій сфері. При тому, їх склад значно важливіший, а ніж ранжування важливості, оскільки досягнення тих, чи інших пріоритетних завдань може незначно, однак диференціюватися в залежності від ринкової ситуації і кон'юнктури, темпів економічного зростання, відповідно, потреби в ресурсному забезпеченні, поточного фінансово-економічного потенціалу економічних агентів та бюджетних можливостей.

Передовсім провідним пріоритетом державної інвестиційної політики, закономірно, слід визначати формування сприятливого економіко-правового середовища для підприємницької діяльності та інвестиційного клімату. Це ключова ринкова передумова розвитку бізнесу та бажання інвестувати, а, відтак, здатність національної / регіональної економіки формувати й залучати інвестиційний ресурс. Від неї відштовхуються пріоритети державної політики, які стосуються в більшій мірі вже розміщення й використання інвестиційних ресурсів. Це стимулювання розвитку тих, чи інших секторів економіки, територій, видів економічної діяльності та галузей; нарощення виробничих потужностей і досягнення процесів розширеного відтворення виробництва й споживання товарів та послуг; зміцнення конкурентоспроможності вітчизняних стратегічних підприємств головно за рахунок інноваційно-технологічного розвитку і технологічної модернізації виробництва; збереження, формування, розвиток та ефективне використання людського капіталу; зростання якості життя; діджиталізація й технологізація всіх сфер суспільного життя.

Розуміння пріоритетів інвестиційної політики створює підґрунтя для визначення її форм. Як зазначається у [1, с.79-82], держава у процесі регулювання інноваційної діяльності, інноваційного розвитку економіки може застосовувати такі альтернативні форми впливу, як (1) стратегічного (більш довгостроковий вплив через розробку і втілення вжиття спеціальних програм, у т. ч. проблемно-цільових, зі застосуванням комплексного і послідовного, почергового використання фінансових, податкових, бюджетних, інноваційно-технологічних та інших інструментів для досягнення мети і цілей структурних реформ та інституційних змін, включно з пришвидшеними темпами інвестиційного, а через нього й економічного, розвитку окремих територій, регіонів, видів економічної діяльності тощо) та (2) тактичного (оперативно-тактичні зміни / втручання в перебіг інвестиційних процесів і їх наслідків засобами зміни норм рентабельності, динаміки зайнятості і виробництва, державного замовлення і т. п.) характеру.

Позаяк, до форм реалізації інвестиційної політики здебільшого відносять (1) пряме та (2) неопосередковане або економічне регулювання. Так, у [2, с.122-126] під формою прямого впливу розглядаються переважно засоби та заходи адміністративного впливу, які чітко регламентують та визначають умови і правила реалізації інвестиційних процесів, формування інвестиційних ресурсів, використання фінансових активів у цілях інвестування, реінвестування прибутку і т. ін.; тоді як непрямого впливу – зміни в параметрах інвестиційного середовища, включно з державним фінансуванням, що слугує орієнтиром в плані безпеки інвестицій у ті, чи інші галузі, сектори бізнесу.

Деяко ширший спектр форм інвестування, а, відтак, й інвестиційної політики визначається у вже згадуваному Законі України «Про інвестиційну діяльність». Це, зокрема, пряме управління державними інвестиціями, регулювання умов провадження інвестиційної діяльності зі застосуванням інституційно-правових, інституційно-організаційних, економічних та безпосередньо фінансових методів управління, здійснення повноцінного моніторингу і контролю інвестиційних процесів економічних агентів. Водночас, визначені форми втручання, по суті, мають такий же економічний та адміністративний характер, можуть мати довгострокові та/чи короткострокові орієнтири, наслідки.

На загал розділяючи погляди переважної більшості науковців відносно форм інвестиційної політики у вигляді довгострокового і оперативного регулювання, а також адміністративного і економічного впливу, слід зауважити на тому, що більшої значимості в плані визначення стратегії і тактики, а також подальшого компонування механізмів, інструментів і засобів регулювання має розуміння й коректне застосування методів інвестиційної політики.

Зачасту науковці не розділяють форми та методи державного регулювання економічних процесів і явищ, об'єднуючи їх та спрощено зводячи до методів прямого (обмеження, заборони, квоти, ліцензування тощо) та непрямого (здебільшого стимулюючого, хоча й обмежувального характеру) впливу. Заразом, авторська позиція в тому аби їх розділяти, що впливає вже хоча б зі самої етимології цих категорій, коли форма є зовнішнім вираженням внутрішнього змісту, а метод (від грец. – шлях крізь) – узагальнене поєднання системи заходів, які мають бути впровадженими аби вирішити завдання, досягти мети

державного регулювання. Вже навіть звідси приходиться розуміння, що форма може слугувати способом представлення (з боку держави) концепту політики та аргументацією для сприйняття (з боку економічних агентів, суспільства) певних правил гри. І це дуже важливо, до прикладу, в умовах, коли існує потреба в приватному соціально відповідальному інвестуванні (соціальні й інфраструктурні проекти на етапі повоєнної відбудови економіки) або за все ще не сформованого повноцінного інституційного середовища інвестиційної діяльності.

О. Вовчак визначає такі методи інвестиційної політики, як організаційно-правові (законодавчі норми, державні норми та стандарти в сфері інвестування, ліцензування інвестиційної та пов'язаної з нею діяльності, антимонопольні заходи, інструменти приватизації, умови купівлі/продажу, користування землею, нерухомістю), економічні (механізми оподаткування, амортизації, ціноутворення, фінансування) та грошово-кредитні (встановлення обов'язкових нормативів, проведення операцій з цінними паперами, зміни облікової ставки, здійснення рестриктивної чи експансивної кредитно-інвестиційної політики) [3,с.106].

Й справді, коли йдеться про фінансову чи інвестиційну сферу як об'єкт політики регулювання, то грошово-кредитні методи набувають значної ваги, закономірно переростаючи в ранг окремого властивого сектору стратегування й втілення вжиття державної політики. Однак, відомі й більш усталені (у певній мірі класичні) підходи, як от – прямі (правові, адміністративні), непрямі (фіскальні, бюджетні, монетарні, структурні, ін.) та організаційно-управлінські (формування організаційно-управлінської системи та механізмів взаємодії і контролю тощо) методи інвестиційної політики [4].

В економічній літературі можна віднайти й інші способи декомпонування методів інвестиційної політики. Це макроекономічні, мікроекономічні, інституційні (Р. Бойчук [5,с.9-17]); змінні і постійні з фокусуванням державної політики чи загальним підходом до регулювання інвестиційної діяльності (Н. Шевченко, А. Пересада [6]); реалізації внутрішнього потенціалу, зовнішні, регуляторної політики (А. Чуб [7]).

Класифікацію методів інвестиційної політики можна розвивати й надалі, втрачаючи їх первісний зміст та призначення. Адже, як відомо, методи регулювання економіки визначають концептуальний спосіб впливу держави на перебіг тих, чи інших процесів у економіці, вони покликають або активізувати або, навпаки, стримувати відповідні господарські ініціативи, формуючи перспективний план для всього іншого, наступного інструментарію державного регулювання – механізмів, інструментів, засобів та заходів.

З цих та деяких інших позицій є всі підстави вважати не методи, а безпосередньо механізми провідним проактивним елементом державного регулювання економіки на загал та інвестиційної політики органів влади зокрема. Саме механізми, особливо на рівні регіональної політики, вбирають в себе та визначають весь спектр інструментів, засобів та заходів, які будуть реалізовані у певній системі та послідовності заради досягнення мети й цільових орієнтирів публічної інвестиційної політики, вони закладають і визначають конфігурацію комплексного поетапного впливу на соціально-економічні процеси і явища. Як правило, саме на засадах реалізації повноцінного механізму стає можливою критична зміна, трансформація ситуації, яка розвивалася тривалий час. Відтак, саме механізм (чи їх поєднання) інвестиційної політики слугує одночасно і моделлю і прикладним засобом досягнення цілей і завдань відносно інвестиційної компоненти економічного зростання.

Як в економічній літературі на загал, так і в сфері інвестиційної політики зокрема, цілком об'єктивно і закономірно не існує єдиного бачення в частині чіткого переліку механізмів регулювання та/чи провідного з них. Більше того, за часту саму інвестиційну політику розглядають як механізм регулювання, ведучи мову про інвестиційний механізм державної / регіональної / місцевої економічної політики [8].

Якщо ж вести мову про механізми, якими найчастіше оперують в профільній економічній літературі, то доцільно виокремити наступні:

а) *загальні* (інвестиційного регулювання [9,с.40-52], комплексний механізм залучення інвестицій [10,с.146], інвестиційної безпеки [11,с.46-59]);

б) *функціональні* (організаційно-економічний [12,с.72], організаційний, правовий, інформаційний [13,с.63], фінансовий, організаційний, соціальний, політичний, психологічний [14,с.72-84], інноваційно-технологічний [15,с.47-55], публічного управління [16,с.127-133], просторово-структурний, ресурсний, мотиваційний [17,с.103-106]);

в) *часткові* (господарські, ресурсні, суб'єктні тощо) (територіально-орієнтований [18], організації моніторингу [19,с.66]).

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі

Зі застосуванням методу теоретичного узагальнення встановлено, що інвестиційна політика є однією з провідних складових державної економічної політики, що передбачає формування й застосування системи методів, форм, механізмів та заходів державного впливу на інвестиційне середовище, інтенсивність, обсяги та структурні характеристики інвестицій, умови та перебіг інвестиційних процесів з метою системного комплексного підходу до відбудови економіки на етапі повоєнної відбудови. Передовсім провідним пріоритетом державної інвестиційної політики, закономірно, слід визначати формування сприятливого економіко-правового середовища для підприємницької діяльності та інвестиційного клімату.

Це ключова ринкова передумова розвитку бізнесу та бажання інвестувати, а, відтак, здатність національної / регіональної економіки формувати й залучати інвестиційний ресурс. Від неї відштовхуються пріоритети державної політики, які стосуються в більшій мірі вже розміщення й використання інвестиційних ресурсів. Це стимулювання розвитку тих, чи інших секторів економіки, територій, видів економічної діяльності та галузей; нарощення виробничих потужностей і досягнення процесів розширеного відтворення виробництва й споживання товарів та послуг; зміцнення конкурентоспроможності вітчизняних стратегічних підприємств головню за рахунок інноваційно-технологічного розвитку і технологічної модернізації виробництва; збереження, формування, розвиток та ефективне використання людського капіталу; зростання якості життя; діджиталізація й технологізація всіх сфер суспільного життя. Комбінування форм й методів інвестиційної політики в значній мірі визначає її стратегічну орієнтацію включно з побудовою системи механізмів, інструментів та засобів, які, своєю чергою, не є константою, а варіюються у залежності від стану розвитку економіки, бізнес-клімату, фінансово-ресурсних можливостей на всіх рівнях управління. З урахуванням регіональної специфіки комбінація застосовуваних у межах інвестиційної політики механізмів формується за векторами: (1) комплексні, (2) функціональні, (3) часткові.

Подальші наукові дослідження у цьому напрямі стосуються удосконалення методики аналізування ефективності регіональної інвестиційної політики.

Література

1. Дацій Н. В. Форми та напрями державної інвестиційної політики розвитку інвестиційної діяльності в галузях національної економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. № 17. С. 79-82.
2. Вакалюк В. А. Правове регулювання інвестиційної діяльності в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. 16. С. 122-126.
3. Вовчак О. Д. Інвестування : Навч. посібник. Львів : Новий Світ – 2000. 2007. 544 с.
4. Кудрявцева В. В. Механізм реалізації державної інвестиційної політики / Інноваційна система та інформаційні технології в сучасній науці. Харків : Право, 2017. С. 76–81.
5. Бойчук Р. П. Форми, методи та інструменти державного регулювання інвестиційної діяльності. *Право та інноваційне суспільство*. 2016. № 2(7). С. 9–17.
6. Шевченко Н. І. Методи реалізації державної інвестиційної політики. Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія : Управління. 2010. С. 259–268.
7. Чуб А. Досвід країн Європейського Союзу в реалізації регуляторної політики. *Економіка та суспільство*. 2022. № 47. URL : <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-6>.
8. Семенчук Д. В. Інвестиційний механізм і його місце в національній економіці. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2019. № 5. С. 49-55.
9. Панков М. М. Зміст інвестиційного процесу та механізм інвестиційного регулювання. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2019. № 3 (51). С. 40–52.
10. Саїнчук Н. В., Гаврилюк О. В., Голик І. І. Механізм державного регулювання залучення іноземних інвестицій в економіку України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Вип. 30. С. 144-149.
11. Барановський О. І., Мороз М. О. Інвестиційна складова фінансової безпеки. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2017. Вип. 1. С. 46-59.
12. Мітал О. Г., Ладонько Л. С., Калінько І. В. Шляхи підвищення дієвості механізмів забезпечення державної політики залучення іноземних інвестицій в регіональний розвиток. *Збірник наукових праць Одеського національного економічного університету*. 2021. № 3-4 (280-281). С. 70-76.
13. Тінтулов Ю. В. Механізми і фактори активізації інвестиційної привабливості корпоративних структур харчової промисловості. *Економіка та держава*. 2014. № 8. С. 59-63.
14. Заблюдська І. В., Рогозян Ю. С. Досвід розбудови території Хорватії після збройного конфлікту: умови, пріоритети та інструментарій. *Економіка та право*. 2022. № 3 (66). С. 72-84.
15. Черничко Т. В. Механізми інвестиційної активізації інноваційного підприємництва в системі економічного розвитку прикордонних територій. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2014. Вип. 4 (108). С. 47-55.
16. Слюсарчук О. П. Оцінка механізмів публічного управління інвестиційними процесами в Україні. *Право та державне управління*. 2017. № 4 (29). Т. 2. С. 127-133.
17. Романова Т. В., Чевганова В. Я., Шинкаренко Р. В. Світовий досвід формування інвестиційної політики. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 3. Т. 3. С. 103-106.
18. Територіально-орієнтовані механізми стимулювання інвестицій у повоєнному відновленні України : Аналіт. доп. / [Я. А. Жаліло, Н. В. Бахур, А. А. Головка та ін.] ; за наук. ред. Я. А. Жаліла. К. : НІСД, 2023. 78 с.
19. Орлова Н. С., Максимова Т. В. Механізм організації системи моніторингу інвестиційної політики сталого розвитку в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 1. С. 64-69.
20. Васильців Т.Г., Городня Т. А., Лупак Р. Л. Економічні аспекти диверсифікації підприємства з використанням інноваційних інвестицій. *Інтелект-XXI*. 2017. № 1. С. 52-57.

21. Власюк О. С., Мокій А. І., Васильців Т. Г. Структурно-інституціональні трансформації та економічна безпека держави : Монографія. Львів : Апріорі. 2012. 468 с.

References

1. Datsiy, N. V. (2010). Forms and directions of the state investment policy for the development of investment activity in the branches of the national economy. *Investments: practice and experience*. no. 17. pp. 79-82.
2. Vakalyuk, V. A. (2017). Legal regulation of investment activity in Ukraine. *Global and national economic problems*. Iss. 16. pp. 122-126.
3. Vovchak, O. D. (2007). Investing: Education. manual. Lviv: Novy Svit - 2000. 544 p.
4. Kudryavtseva, V. V. (2017). Mechanism of implementation of state investment policy / Innovation system and information technologies in modern science. Kharkiv: Pravo, P. 76-81.
5. Boychuk, R.P. (2016). Forms, methods and tools of state regulation of investment activity. *Law and innovative society*. no. 2(7). pp. 9-17.
6. Shevchenko, N. I. (2010). Methods of implementation of state investment policy. *Scientific Bulletin of the Academy of Municipal Management. Series: Management*. pp. 259-268.
7. Chub, A. (2022) Experience of the countries of the European Union in the implementation of regulatory policy. *Economy and society*. no. 47. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-6>.
8. Semenchuk, D. V. (2019). Investment mechanism and its place in the national economy. *Formation of market relations in Ukraine*. no. 5. pp. 49-55.
9. Pankov, M. M. (2019). The content of the investment process and the mechanism of investment regulation. *Scientific notes of the "KROK" University*. no. 3 (51). pp. 40-52.
10. Sainchuk, N. V., Gavrylyuk, O. V., Golyk, I. I. (2020). Mechanism of state regulation of foreign investment attraction in the economy of Ukraine. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*. Iss. 30. pp. 144-149.
11. Baranovsky, O. I., Moroz, M. O. (2017). Investment component of financial security. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. Iss. 1. pp. 46-59.
12. Mital, O. G., Ladonko, L. S., Kalinko, I. V. (2021). Ways of increasing the effectiveness of the mechanisms for ensuring the state policy of attracting foreign investments in regional development. *Collection of scientific works of Odessa National University of Economics*. no. 3-4 (280-281). pp. 70-76.
13. Tintulov, Yu. V. (2014). Mechanisms and factors of activation of investment attractiveness of corporate structures of the food industry. *Economy and the state*. no. 8. pp. 59-63.
14. Zablodska, I. V., Rogozyan, Yu. S. (2022). Experience of development of the territory of Croatia after the armed conflict: conditions, priorities and tools. *Economy and law*. no. 3 (66). pp. 72-84.
15. Chernychko, T. V. (2014). Mechanisms of investment activation of innovative entrepreneurship in the system of economic development of border territories. *Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*. Iss. 4 (108). pp. 47-55.
16. Slyusarchuk, O. P. (2017). Assessment of mechanisms of public management of investment processes in Ukraine. *Law and public administration*. no. 4 (29). Vol. 2. pp. 127-133.
17. Romanova, T. V., Chevganova, V. Ya., Shynkarenko, R. V. (2011). World experience in investment policy formation. *Bulletin of the Khmelnytskyi National University*. no. 3. Vol. 3. pp. 103-106.
18. Territorially oriented mechanisms for stimulating investments in the post-war reconstruction of Ukraine: Analyt. add. / [I. A. Zhalilo, N. V. Bahur, A. A. Golovka, etc.] ; for sciences ed. J. A. Zhalila. K.: NISD, 2023. 78 p.
19. Orlova, N. S., Maksimova, T. V. (2016). The mechanism of organization of the system of monitoring the investment policy of sustainable development in Ukraine. *Investments: practice and experience*. no. 1. pp. 64-69
20. Vasylytsiv, T.G., Horodnia, T.A., Lupak, R.L. (2017). Economic aspects of enterprise diversification using innovative investments. *Intelligence-XXI*. no 1. pp. 52-57.
21. Vlasjuk, O. S., Moki, A. I., Vasylytsiv, T. G. (2012) Structural and institutional transformations and economic security of the state: Monograph. Lviv: Apriori. 468 p.